

Paweł Braun

Biblioteka Miejska w Łodzi

pawel.braun@biblioteka.lodz.pl

Biblioteka Miejska w Łodzi w czasie zarazy

Streszczenie: Artykuł jest próbą podsumowania działań zrealizowanych przez Bibliotekę Miejską w Łodzi w czasie trwania obostrzeń w funkcjonowaniu związanych z pandemią COVID-19. Opisane są zarówno zadania związane ze zmienioną formułą udostępniania zbiorów, jak i nowymi projektami mającymi na celu zapewnienie stałego kontaktu z odbiorcami usług bibliotecznych. Osobną część stanowi opis działań inwestycyjnych i remontowych w obrębie łódzkiej sieci bibliotecznej.

Słowa kluczowe: biblioteki publiczne, projekty, COVID-19, Biblioteka Miejska w Łodzi

Marzec 2020 r. rozpoczął trwający do dziś, niezwykle trudny okres niepewności, strachu i wyzwań związanych z funkcjonowaniem w czasach epidemii. Oczywiście dotknęło to również nas bibliotekarzy i nasze biblioteki. Najpierw, w zupełnym chaosie, a nieco później w warunkach dynamicznych zmian podejmowaliśmy decyzje dotyczące bezpieczeństwa własnego i naszych czytelników. Ogólne zasady dotyczące pracy bibliotek uzupełniane były zastrzeżeniem, że decyzję ostateczną i tak musimy podjąć sami jako zarządzający, biorąc pod uwagę wątpliwości wszystkich interesariuszy – od władz centralnych i samorządowych po naszych kolegów bibliotekarzy i czytelników. Zmiany organizacji wypożyczeń, godzin pracy bibliotek i gigantyczne koszty wdrożeń systemów bezpieczeństwa epidemicznego rozbiły w puch niemal wszelkie plany pracy i harmonogramy inwestycji.

Biorąc to wszystko pod uwagę, uważam, że udało nam się w tym okresie zrobić naprawdę dużo. Poniżej omówię najważniejsze wdrożenia oraz wyzwania [Biblioteki Miejskiej w Łodzi](#) (BMŁ) minionego okresu, uzupełniając swój opis o cytowania artykułów w mediach lokalnych i ogólnopolskich, prezentujących nasze działania i bogato ilustrowanych zdjęciami.

Okres pierwszy – chaos

Od 12 marca 2020 r., czyli momentu zawieszenia pracy filii bibliotecznych, rozpoczęliśmy proces przeformułowania naszej oferty i dostosowania jej do nowych warunków. Już w kwietniu uruchomiliśmy usługę e-booków [Legimi](#) z kodami na telefon, dowóz książek do domów ludzi unieruchomionych w mieszkaniach oraz program *Książki w drodze* – rowery cargo z książkami do wypożyczenia jeżdżące po ulicy Piotrkowskiej w Łodzi. W kolejnych tygodniach testowaliśmy, tak jak większość bibliotek, mnóstwo modeli wypożyczeń, wszystkie jednak okazywały się mało efektywne. Liczba czytelników i wypożyczeń gwałtownie spadła, zapewne z powodu obaw związanych z bezpośrednim kontaktem i mniejszej mobilności, zwłaszcza naszych starszych czytelników. Niestety, obawiam się, że przywrócenie poprzedniego stanu zajmie nam nieco czasu.

Już w pierwszych dniach pandemii podjęliśmy decyzję o przyspieszeniu prac nad *Szuflandia*¹ – w lipcu 2020 r. uruchomiliśmy pierwszą bezobsługową wypożyczalnię książek czynną całą dobę, 7 dni w tygodniu. W odróżnieniu od książkomatów, w których realizowane są wcześniejsze zamówienia czytelników, Szuflandia jest filią biblioteczną z własnymi zbiorami. Przygotowywany i uzupełniany przez bibliotekarzy księgozbiór bazuje w głównej mierze na najbardziej poczytnych nowościach książkowych. Każda z książek umieszczona jest w osobnej przeszklonej szufladce, a obsługa systemu (zarówno wypożyczenia, jak i zwroty) możliwa jest dla posiadaczy karty bibliotecznego, działającej również w pozostałych 70 filiach na terenie miasta. To rozwiązanie pozwoliło nam, nawet w okresie całkowitego zawieszenia pracy bibliotek, na zapewnienie naszym odbiorcom dostępu do książek, choćby w minimalnym zakresie.

Okres drugi – dynamiczne zmiany

Już od początku pandemii zdawaliśmy sobie sprawę z tego, że utrzymanie tempa zaplanowanej wcześniej i rozpoczętej restrukturyzacji sieci bibliotecznego będzie niezwykle trudne. Opóźnienia w pracach budowlanych, zakupie materiałów i mebli w połączeniu z nadwątlonym przez wydatki bhp budżetem instytucji musiało mieć wpływ na harmonogram prac. Mimo to zrealizowaliśmy kilka remontów i ciekawych rewitalizacji obiektów na potrzeby filii. Zgodnie z przyjętą wcześniej filozofią funkcjonowania nadaliliśmy części z nich określone profile działalności, np.:

- Biblioteka Gdańska o profilu socjologiczno filozoficznym²,
- „Tuvim” – ekologia i ochrona środowiska³,
- „Odyseja” – geografia, inne kultury i podróże⁴.

Wszystkie filie profilowe kształtowane są zarówno pod względem księgozbioru, wyposażenia, aranżacji przestrzeni i co najważniejsze pracujących w nich bibliotekarzy. Zależało nam na dobraniu kadry pod względem jej osobistych zainteresowań i doświadczeń.

¹ BŁOŃSKI, M. Szuflandia – pierwsza w Polsce samoobsługowa biblioteka. W: *Kopalnia Wiedzy.pl* [online]. 20.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://kopalniawiedzy.pl/Szuflandia-Lodz-biblioteka,32362>; Szuflandia w Łodzi. W: *Instytut Książki* [online]. 20.07.2020 [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,szuflandia-w-lodzi,5352.html>.

² Biblioteka Gdańska w Łodzi. W: *Świat Bibliotek* [online]. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://swiatbibliotek.pl/biblioteka-gdanska-w-lodzi/>; SZYM CZAK, K., PIERZCHAŁA, W. Rewitalizacja Łodzi: biblioteka w kamienicy przy Gdańskiej 8 w Łodzi. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 22.04.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/rewitalizacja-lodzi-biblioteka-w-kamienicy-przy-gdanskiej-8-w-lodzi/ar/c9-14931776>.

³ Zglądamy do najpiękniejszej łódzkiej biblioteki. W: *Property Design* [online]. 3.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w:

<https://www.propertydesign.pl/architektura/104/zgladamy-do-najpiekniejszej-lodzkiej-biblioteki,29991-110974.html>; PAWŁOWSKI, D. Tutaj będąc można wiedzieć więcej, czyli biblioteka Tuvim w Łodzi. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 5.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/tutaj-bedac-mozna-wiedziec-wiecej-czyli-biblioteka-tuvim-w-lodzi/ar/c13-15062080>; GRZEGORCZYK, A. TUVIM – najpiękniejsza biblioteka łódzka. W: *Urząd Miasta Łodzi*. [online]. 3.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://uml.lodz.pl/aktualnosci/artukul/tuvim-najpiekniejsza-lodzka-biblioteka-id35392/2020/7/3/>.

⁴ Biblioteka Odyseja w Łodzi. W: *Świat Bibliotek* [online]. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://swiatbibliotek.pl/biblioteka-odyseja-w-lodzi/>; PAWŁOWSKI, D. Zmodernizowana Biblioteka Miejska w Łodzi Odyseja. Odnowiona instytucja mieści się przy ulicy Wschodniej 42. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 5.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/zmodernizowana-biblioteka-miejska-w-lodzi-odyseja-odnowiona-instytucja-miesci-sie-przy-ulicy-wschodniej-42/ar/c13-15303425>.

Udało nam się również, pomimo pandemii, wyremontować kilka mniejszych filii osiedlowych, część z nich ze wsparciem budżetu obywatelskiego. Warto podkreślić, że w czasie ostatnich dwóch lat uzyskaliśmy z tego źródła prawie milion złotych na kilkadziesiąt projektów bibliotecznych związanych z poszerzeniem księgozbioru i zwiększeniem atrakcyjności osiedlowych filii. Dwie największe realizacje ostatniego roku w zakresie odnowienia filii osiedlowych to Kostka na osiedlu Retkinia⁵ oraz biblioteka przy ul. Mackiewiczza na Bałutach⁶.

Stabilizacja po lockdownie

Jedną z konsekwencji okresu pandemii są utrudnione kontakty pomiędzy pracownikami biblioteki i prawie całkowity zanik kontaktów bezpośrednich z bibliotekarzami z innych bibliotek w kraju i na świecie. Pomijam tu kontakty online za pomocą platform meetingowych, które stanowią tylko zamiennik i uzupełnienie kontaktów osobistych. Wcześniej bowiem ustaliliśmy strategię rozwoju umiejętności poprzez intensywne kontakty zagraniczne i wyjazdy studyjne. Z oczywistych względów część tych zadań czeka spokojnie na możliwość pełnej realizacji.

Projekt **Biblioteka Emocji** został dofinansowany kwotą ponad 17 tysięcy euro z unijnego programu *Kreatywna Europa*. W ramach programu powstanie sieć łącząca cztery europejskie biblioteki – w Łodzi, a także w Kranj, Kownie oraz Anderlechtcie, które wspólnie wypracują nowy sposób promocji czytelnictwa i poszerzania dostępu do wartościowych treści. Istotnym elementem projektu będą także sesje biblioterapii – skierowane do młodych osób, prowadzone zarówno przez bibliotekarzy, jak i ekspertów, zawodowych coachów oraz terapeutów.

Biblioteka dla każdego. Łódź, Gdynia, Kraków, Bergen – różne miasta, wspólna idea. Zwiększenie dostępu do kultury – modelowe rozwiązania polskie i norweskie realizowany w ramach *Działania 2. Programu Kultura to kolejny projekt BMŁ, który zyskał pozytywną ocenę. Jego całkowita wartość to 323 228,93 euro, z czego kwota 274 744,59 euro pochodzi z dotacji Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz budżetu państwa. W trakcie realizacji zadań, w efekcie wspólnych prac, powstaną nowoczesne strategie rozwoju, a pracownicy bibliotek będą mogli wziąć udział w szkoleniach i konferencjach naukowych. W oparciu o przeprowadzone badania wśród niekorzystających z biblioteki zostaną wypracowane modelowe rozwiązania nie tylko dla partnerów projektu, ale także do wykorzystania przez inne biblioteki w kraju i zagranicą.*

Kolejny projekt to **Nowocześni i mobilni – bibliotekarze XXI wieku** realizowany z *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)*, który zakłada wzrost kompetencji łódzkich bibliotekarzy poprzez wyjazdy typu *jobshadowing* oraz szkolenia i kursy w kilkunastu krajach Europy. Całkowity budżet projektu to 85 014 euro. W trakcie trwania przedsięwzięcia zostanie zorganizowanych ponad 40 wyjazdów do różnych krajów Europy. Pracownicy Biblioteki Miejskiej w Łodzi będą mogli poznać

⁵ Biblioteka Kostka wyremontowana (foto). W: *plasterlodzki.pl* [online]. 20.04.2021. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://plasterlodzki.pl/literatura/aktualnoci-literackie/biblioteka-kostka-wyremontowana-foto/>; Odnowiona biblioteka na Retkini w Łodzi. W: *Lustro Biblioteki* [online]. 25.04.2021. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <http://lustrobiblioteki.pl/2021/04/odnowiona-biblioteka-na-retkini-w-lodzi/>.

⁶ Nowoczesna i przytulna. Kolejna Biblioteka Miejska w Łodzi odnowiona. W: *Property Design* [online]. 18.12.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://www.propertydesign.pl/design/185/nowoczesna-i-przytulna-kolejna-biblioteka-miejska-w-lodzi-odnowiona,32654.html>.

specyfikę pracy w bibliotekach m.in. we Włoszech, w Hiszpanii, Holandii, Norwegii, Szwecji, Słowacji czy w Czechach, a tym samym podnieść swoje kwalifikacje branżowe, a także umiejętności językowe.

W 2020 r. kontynuowano także projekty z roku 2019 – *Edu Dzieciaki* finansowany przez Fundację Banku Gospodarstwa Krajowego oraz *Bibliotekarz – kompetentny animator życia społeczno-kulturalnego* w ramach programu *Partnerstwo dla Książki* ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Warto wspomnieć o programach aktywności obywatelskiej realizowanych w ramach akcji „Idziemy głosować”, „Warsztaty z tworzenia transparentów”, czy „Biblioteka dla każdego”.

Część filii zaangażowanych jest w projekt *Karta Łodzianina*. Pomimo tego, że podstawowym sposobem uzyskania karty miejskiej w Łodzi jest procedura internetowa, cały czas jest jeszcze znacząca grupa osób wykluczonych cyfrowo, którzy wymagają wsparcia i pomocy z naszej strony. W wybranych bibliotekach można zrealizować wszystkie procedury w ramach uzyskiwania karty miejskiej. Od weryfikacji podatkowej po zakup karty. Ten między innymi, ale też wcześniejsze liczne sygnały świadczyły o tym, że istnieje w obrębie naszych odbiorców znacząca grupa osób, będących poza obiegiem informacji internetowych, mediów społecznościowych i często też wykluczonych ekonomicznie na tyle, by znaleźć się poza głównym nurtem informacji, a co za tym idzie części życia społecznego. Na potrzeby głównie tych grup, zazwyczaj wywodzących się z łódzkich seniorów, rozpoczęliśmy w czerwcu nasz najtrudniejszy chyba dotychczas projekt – wydawanie gazety „Łódź.pl”. Wymagało to od nas stworzenia nowego działu redakcji zatrudniającego doświadczonych dziennikarzy, korektorów, grafików i kolporterów. W dwa miesiące od uzyskania zgody Pani Prezydent i Rady Miasta Łodzi wyszedł pierwszy numer. Gazeta jest bezpłatna, wychodzi trzy razy w tygodniu w nakładzie średnio 30 tys. egzemplarzy. Poza bibliotekami gazeta dostępna jest także w tramwajach, autobusach, zakładach opieki zdrowotnej, kawiarniach i wielu innych instytucjach. Na 16 stronach staramy się mówić m.in. o społecznym i kulturalnym życiu miasta⁷.

Plany

Dotarliśmy do najtrudniejszej części podsumowania roku pandemicznego, czyli planów na przyszłość. Ostatnie dwa lata dobitnie potwierdziły sens dwóch moich ulubionych cytatów: *Prognozowanie jest trudne, zwłaszcza gdy dotyczy przyszłości* oraz *Jeśli chcesz rozśmieszyć Pana Boga, opowiedz mu o swoich planach*. Są jednak takie kamienie milowe w naszym kalendarzu na rok 2021, do których chciałbym dotrzeć. Pierwszym jest rozbudowana aplikacja na telefony komórkowe, pozwalająca nie tylko zapoznać się z zasobem biblioteki, dokonać zamówienia, rezerwacji i bieżącej obsługi, ale też zapłacić zaległości i wziąć udział w grywalizacji. Mamy nadzieję wprowadzić ją jeszcze w bieżącym kwartale.

⁷ DARDA, M. Łódź: kłótnia radnych o 2 mln zł na wydawanie gazety miejskiej UMŁ. „Czym to się różni od 2 mld zł na propagandę TVP?”. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 15.04.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/lodz-klotnia-radnych-o-2-mln-zl-na-wydawanie-gazety-miejskiej-uml-czym-to-sie-rozni-od-2-mld-zl-na-propagande-tvp/ar/c1-15554156>.

Również w tym roku planujemy otwarcie kilku mniejszych bibliotek po odświeżeniu i remontach oraz dwie inwestycje, które mają duże znaczenie dla dokończenia procesu restrukturyzacji bibliotek łódzkich – biblioteki Wolność i Memo. Pierwsza z nich umiejscowiona w jednej z najbardziej prestiżowych części miasta – na Placu Wolności – będzie pierwszym etapem przygotowania nowej siedziby głównej BMŁ oraz stanowić ma miejsce debaty na temat wolności, demokracji i uczestnictwa mieszkańców w kształtowaniu swojego otoczenia. Liczymy na to, że uda nam się stworzyć najważniejsze miejsce z punktu widzenia kształtowania społeczeństwa partycypacyjnego. Z kolei biblioteka o nazwie Memo ma być najnowocześniejszą placówką na terenie Łodzi, wykorzystującą szeroką tradycję miasta filmowego i oferującą nowatorskie metody tworzenia treści literackich i multimedialnych oraz dostęp do nich.

Największe i najtrudniejsze wyzwanie, stojące przed biblioteką na najbliższe miesiące, a może i lata stanowić jednak będzie odzyskanie naszych czytelników i poczucia bezpieczeństwa zarówno w bibliotece, jak i organizowanych przez nas imprezach. Mam nadzieję, że tym zadaniem tak, jak i z wieloma poprzednimi, doskonale sobie poradzimy.

Bibliografia:

1. Biblioteka Gdańska w Łodzi. W: *Świat Bibliotek* [online]. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://swiatbibliotek.pl/biblioteka-gdanska-w-lodzi/>.
2. Biblioteka Kostka wyremontowana (foto). W: *plasterlodzki.pl* [online]. 20.04.2021. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://plasterlodzki.pl/literatura/aktualnoci-literackie/biblioteka-kostka-wyremontowana-foto/>.
3. Biblioteka Odyseja w Łodzi. W: *Świat Bibliotek* [online]. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://swiatbibliotek.pl/biblioteka-odyseja-w-lodzi/>.
4. BŁOŃSKI, M. Szuflandia – pierwsza w Polsce samoobsługowa biblioteka. W: *Kopalnia Wiedzy.pl* [online]. 20.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://kopalniawiedzy.pl/Szuflandia-Lodz-biblioteka,32362>.
5. DARDA, M. Łódź: kłótnia radnych o 2 mln zł na wydawanie gazety miejskiej UMŁ. „Czym to się różni od 2 mld zł na propagandę TVP?”. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 15.04.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/lodz-klotnia-radnych-o-2-mln-zl-na-wydawanie-gazety-miejskiej-uml-czym-to-sie-rozni-od-2-mln-zl-na-propagande-tvp/ar/c1-15554156>.
6. GRZEGORCZYK, A. TUVIM – najpiękniejsza biblioteka łódzka. W: Urząd Miasta Łodzi [online]. 3.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://uml.lodz.pl/aktualnosci/artukul/tuvim-najpiekniejsza-lodzka-biblioteka-id35392/2020/7/3/>.
7. Nowoczesna i przytulna. Kolejna Biblioteka Miejska w Łodzi odnowiona. W: *Property Design* [online]. 18.12.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://www.propertydesign.pl/design/185/nowoczesna-i-przytulna-kolejna-biblioteka-miejska-w-lodzi-odnowiona,32654.html>.
8. Odnowiona biblioteka na Retkini w Łodzi. W: *Lustro Biblioteki* [online]. 25.04.2021. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <http://lustrbiblioteki.pl/2021/04/odnowiona-biblioteka-na-retkini-w-lodzi/>.
9. PAWŁOWSKI, D. Tutaj będąc można wiedzieć więcej, czyli biblioteka Tuvim w Łodzi. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 5.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/tutaj-bedac-mozna-wiedziec-wiecej-czyli-biblioteka-tuvim-w-lodzi/ar/c13-15062080>.
10. PAWŁOWSKI, D. Zmodernizowana Biblioteka Miejska w Łodzi Odyseja. Odnowiona instytucja mieści się przy ulicy Wschodniej 42. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 5.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/zmodernizowana-biblioteka-miejska-w-lodzi-odyseja-odnowiona-instytucja-miesci-sie-przy-ulicy-wschodniej-42/ar/c13-15303425>.
11. Szuflandia w Łodzi. W: *Instytut Książki* [online]. 20.07.2020 [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,szuflandia-w-lodzi,5352.html>.

12. SZYMCZAK, K., PIERZCHAŁA, W. Rewitalizacja Łodzi: biblioteka w kamienicy przy Gdańskiej 8 w Łodzi. W: *Dziennik Łódzki* [online]. 22.04.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://dzienniklodzki.pl/rewitalizacja-lodzi-biblioteka-w-kamienicy-przy-gdanskiej-8-w-lodzi/ar/c9-14931776>.
13. Zaglądamy do najpiękniejszej łódzkiej biblioteki. W: *Property Design* [online]. 3.07.2020. [Dostęp 13.06.2021]. Dostępny w: <https://www.propertydesign.pl/architektura/104/zagladamy-do-najpiekniejszej-lodzkiej-biblioteki,29991-110974.html>.